

УДК 811.111.239'15-76

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОЇ ІНТОНАЦІЇ У СУДОВІЙ ПРОМОВІ

А. С. Багатко

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності «Правоохоронна діяльність»,
навчально-науковий інститут права

Науковий керівник – к.пед.н., доцент В. І. Гришко

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Під час дослідження здійснено огляд основних положень риторики, які рекомендується застосовувати в судовій промові задля досягнення бажаного результату. Мова завжди була, є і залишатиметься невід'ємною частиною людського існування, а також рушійною силою розвитку цивілізації, незалежно від стадії її прогресу. Поети, письменники, філософи, юристи, мовознавці та історики завжди прагнули розуміти та використовувати мовні закони. Той, хто здатний найточніше, переконливо та ефективно відтворити події, почуття, думки, зазвичай досягав поставленої мети. Ключові слова: *судова промова, інтонація, суд, юрист, адвокат.*

In the course of this study, a review of the main provisions of rhetoric was carried out, which are recommended to be used in judicial speech to achieve the desired result. Language has always been, is and remains an integral part of human existence, as well as the driving force in the development of civilization, regardless of the stage of its progress. Poets, writers, philosophers, lawyers, linguists and historians have always strived to understand and use the laws of language. Anyone who is able to accurately, convincingly and effectively reproduce events, feelings, thoughts, usually achieved their goal.

Keywords: *judicial speech, intonation, court, lawyer.*

Відавна слово вважалося магічною силою, здатною впливати на волю інших людей. Тому в давньому Римі та Афінах риторику вивчали, оскільки це не лише дозволяло володіти майстерністю слова, але й допомагало досягти політичних цілей та захищати інтереси у суді, що було надзвичайно важливою навичкою для громадян того часу. Це питання залишається актуальним й сьогодні, оскільки розуміння мовних правил, логіки та риторики є основою професійної діяльності суддів, прокурорів, адвокатів, нотаріусів, юристів та інших фахівців у сфері права.

Мета роботи – проаналізувати поняття та особливості судової промови, визначити роль емоційної інтонації у мовленні юристів.

Відповідно до тверджень Романової М. В. судова промова – це особливий вид мовної діяльності людини, яка, як і будь-яка діяльність, характеризується насамперед метою. Метою ж судової промови за Романовою М. В. є переконання слухачів, доведення правильності і обґрунтованості своїх висновків та прийняття відповідного рішення [1].

В цілому ж, варто відмітити, що одностайного визначення поняття судова промова, не існує через брак робіт з понятійного апарату даної теми. Окрім того, конкретності визначення немає й у сучасних процесуальних кодексах. Водночас наявність інформації у юридичних посібниках та процесуальних кодексах, які встановлюють, коли саме кожна із сторін має право/обов'язок промови, допоможе сформувати таке визначення самостійно. Так,

ми вважаємо, що судова промова є виступом, що адресується до суду та інших учасників судового процесу та присутніх під час розгляду кримінальних, цивільних або адміністративних справ. У ній висловлюються висновки щодо конкретної справи. Під час виступу в суді з промовою прокурори та адвокати не лише підводять підсумки судового розгляду, а й аналізують докази, висловлюють свою позицію у справі та розглядають питання, на які суду необхідно відповісти при ухваленні рішення, вироку чи постанови.

Отже, виходячи із вказаного вище, можемо стверджувати про те, що завданням юриста є переконати аудиторію у правильності своєї позиції за допомогою мовного виступу. На жаль, сьогодні нерідко виникають ситуації, коли юристи не володіють українською мовою, мають обмежений словниковий запас, а їхня мова може бути сприйнята як суржик, що негативно впливає не лише на сприйняття судом, а й на думку аудиторії [2].

Проблема полягає у недостатньому навчанні української мови, а також у недостатній підтримці мовних питань державою. Практика показує, що судову промову не слід перенасичувати науково-технічними та спеціалізованими термінами, а їх використання, якщо вони вживаються, повинне бути обґрунтованим. Також недоцільно використовувати вірші або цитати з латинської чи англійської мови, якщо це не є необхідністю, оскільки не всі аудиторії можуть їх розуміти. Професійні адвокати та прокурори мають переконати суд у правильності своєї позиції, а не продемонструвати свою ерудицію. Використання непотрібних слів або фраз може спричинити негативну реакцію аудиторії [2].

Щодо емоційної інтонації, тут відмітимо наступне. Науковці зауважують, що власні почуття ми висловлюємо не стільки словами, скільки інтонацією. Так, Дейл Карнегі приписує інтонації основну роль у вираженні емоцій. На його переконання змістовний репертуар інтонацій досягає кількох десятків модально-емоційних смислів. Зважаючи на вказане, роль інтонації дуже велика у розмовній мові [3].

Інтонація відіграє важливу роль у формуванні та організації усного мовлення, а також визначає комунікативно-прагматичне та емоційно-експресивне значення висловлювання. Крім того, інтонація впливає на розчленування тексту на семантично-структурні частини та диференціацію висловлювань у мовному акті. Вона є найважливішою характеристикою усного мовлення і включає в себе такі компоненти, як мелодика, темп, пауза, наголос, ритм та інтенсивність. На акустичному рівні ці компоненти відповідають тональним, динамічним та часовим параметрам. Звуки мови та інтонація, які мають комунікативну функцію, характеризуються одними й тими самими акустичними параметрами: частотою основного тону, тривалістю, інтенсивністю та спектром. Інтонаційні компоненти, як-от підвищення та зниження мелодики, темп і пауза, служать для вираження розділових знаків у мовленні [4].

Отже, можемо стверджувати про те, що емоційність промови – це потужний інструмент переконання, який може значно посилити вплив слів на аудиторію. Водночас серед великої кількості емоційних прийомів можна помилково обрати той, який бути лише шкодити та виглядатиме скоріше обурливим або й взагалі смішним. Як наслідок емоційна промова має місце бути в судовій промові, проте повинна бути обережною.

Якщо ж говорити саме про прийоми, на наш погляд слід використовувати наступні. Викид не лише логіки, але й емоцій. Так, людська психологія сформована таким чином, що досить часто люди ухвалюють рішення емоційно і лише потім під цю емоцію підбудовують логіку.

Підсиленням такого прийому можуть бути й емоційні історії. Проте попри ефективність даного методу для переконання, його застосування в судовій промові повинне бути досить обачним, оскільки може бути перерване через невідповідність предмету спору, що лише зруйнує враження слухачів про промову та викличе опозиційні настрої до сторони [5].

Не варто, на наш погляд, і занадто яскраво та забарвлено говорити вдаючись до криків та емоційних вигуків. На жаль, сьогоднішнє судочинство дуже сильно відрізняється від екранного судочинства. Практика така, що кожного дня судді отримують в роботу по п'ять нових справ, які підлягають детальному вивченню. Тому серед такого колосального навантаження та швидкості розгляду, якої потребує кожна справа, емоційні довгі промови можуть лише викликати негатив у суду.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що емоційна судова промова – це достатньо суперечливий формат доведення своєї думки, який може або бути виправданим та дати позитивний результат, проте з іншої сторони може стати перешкодою. На наш погляд, в кожному випадку слід керуватись власною логікою та зчитувати конкретну ситуацію, а застосовувати промови тоді, коли вони дійсно доречні.

1. Романова М. В. Судова промова – особливий вид мовної діяльності. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apdp_2004_22_197.pdf. (дата звернення: 20.04.2024). 2. Ясинок М. М. Судові дебати: право, психологія, риторика : монографія. К. : Алерта, 2014. 171 с. 3. Дейл Карнегі. Учись виступати публічно і впливати на широке коло людей. К., 2000. 4. Шишимер Л. Ф. До проблеми інтонаційної ідіоматики. *Університетські читання*. 2012. С. 167–171. 5. Шнайдер Г. Й. Криминология / пер. с нем. Прогресс Универс, 1994. С. 349–350.